

Panginoon,
**Ibigay Mo sa Amin
ang Bundok na Ito**

IKALAWANG TOMO • ANG TAWAG
SA PILIPINAS

*Mula Lancaster County PA hanggang Kalye Malvar, Lungsod ng
Baguio, Pilipinas*

Engle • Robson • Leonard • Haines

Ken at Mary Lou Engle • Edisyong Tagalog

Ikalawang Tomo: Ang Tawag sa Pilipinas

Isang batang magsasaka, isang tail gunner, isang nars mula sa Canonsburg, at ang mga isla · 1924–1967

ANG MGA TAON NG DIGMAAN	3
Isang Batang Magsasaka at ang Radyo	4
Tail Gunner	6
Nag-uulat si Pvt. Engle	8
"Ano ba ang Nagtulak sa Iyo na Lumipad?"	10
"Pero Naku, Abril 1"	12
Crew #243	14
Mula Isla Patungong Isla	16
"Kumusta mula sa Jolly Rogers!"	18
Sa Isang Lugar sa Pilipinas	20
KEN AT MARY LOU	22
Ang Dalaga mula sa Canonsburg	23
Ang Pulong-Panalangin sa Moody	24
Magkita Tayo sa Taps	25
Araw ng Pasasalamat, 1950	27
Maganda	28
Ang Liham na Naiwala Niya	30
Sasama Ka Ba sa Lalaking Ito?	32
ANG MGA TAON SA PILIPINAS	34
Ang Manila at ang Bible School of the Air	35
Ang Sampung Dolyar ni Eloise	36
Mga Barko, mga Furlough at Limang Anak	38
Makapagtuturo Naman sa Iba	40
Heaven Came Down	41
Ang Kaniyang Dala	44
Itim na Huwebes	45
Mga Kasamang Aklat	46
Mga Pinagkunan	47

UNANG BAHAGI

Ang mga Taon ng Digmaan

*Isang batang magsasaka mula sa Kansas sa Army Air
Forces, 1943–1945*

BINAGO OKTUBRE 12, 2026

Sina Karen at Patrick sa Romblon

Isang Batang Magsasaka at ang Radyo

Si **Kenneth Ercil Engle** ay isinilang noong Nobyembre 9, 1924, ang panganay sa limang anak nina Grant at Mabel. Naligtas siya noong mga siyam na taong gulang siya, sa pamamagitan ng Juan 6:37: *"Ang lumalapit sa akin ay hindi ko itatakuwil sa anomang paraan."* Pagkaraan ng maraming taon, ganito niya ito sinabi: *"Wala Siyang itinataboy."*

Isang paglalakbay ng FFA sa Chicago ang nagdala sa batang magsasaka sa dalawang lugar na hindi niya kailanman nalimutan. Ang isa ay ang Wrigley Field. Tagahanga siya ng Cubs habambuhay. Ang isa pa ay ang Moody Bible Institute, na ang programa sa radyo ay naririnig niya sa kanilang tahanan. Nag-enrol siya roon.

Gusto niyang simulan ang kaniyang patotoo sa isang biro: *"Hindi ako kamag-anak nina Marx at Engels."*

Nagmula si Ken sa isang angkan ng mga conscientious objector (mga tumatangging makidigma dahil sa budhi), ngunit nadama niyang inaakay siyang maglingkod. Malalim ang paniniwalang iyon sa pamilya. Naniniwala si Kevin na ang kaniyang lolo sa talampakan na si John M. Engle (lolo sa tuhod ni Ken) ay isang conscientious objector na hindi naglingkod sa Civil War. Hindi nagtagal matapos siyang lumipat pakanluran mula sa Lancaster County, ibinigay ni John ang lupa para sa Newbern Cemetery, ilang milya sa timog ng Abilene, Kansas, na kilala natin bilang "Engle Burying Ground." Nanumpa si Ken sa Army noong Agosto 11, 1943 sa Fort Leavenworth, at nagsanay bilang kadete ng Air Corps sa Henderson State sa Arkadelphia, Arkansas, na nagpapalipad ng mga Piper Cub. Pagkatapos ay tinanggal ang buong klase.

Mga ginoo, tinanggal na kayo. Walang masamang tala, para sa kaginhawahan ng pamahalaan.

ayon sa alaala ni Ken, 1973

Mula sa tape ng patotoo ni Ken noong 1973 at sa pananaliksik ni Kevin tungkol sa pamilya.

Tail Gunner

Pumasok siya sa paaralan ng gunnery sa Harlingen, Texas. *"Parang giniling na karne ang braso ko sa lakas ng sipa ng baril. Sapat na sa akin ang pamamaryl."*

Sumama si Ken sa isang crew ng B-24 Liberator sa Walla Walla, Washington. Ang mga utos na binuksan habang sila'y lumilipad ang nagpadala sa kanila sa Nadzab, New Guinea, sa **90th Bomb Group, ang "Jolly Rogers,"** 319th Bomb Squadron. Lumipad siya bilang tail gunner (artiliero sa buntot ng eroplano) mula sa Nadzab, at pagkatapos ay mula sa Mindoro sa Pilipinas, sa mga misyong umaabot nang hanggang labing-apat na oras. Labing-anim na misyong pangkombat ang nilipad niya sa ibabaw ng Pasipiko. Nag-ingat siya ng isang journal na tinawag niyang *"My Life in the Service."*

Sa Mindoro noong Marso 1945, nakilala niya ang isang edukadong binatang Pilipino na nagngangalang Vicente, at may nabago sa kaniyang kalooban. Nanalangin si Ken para sa China noong nasa Moody siya. Ngayon, ang naging pasanin niya ay ang Pilipinas. Noong Marso 4, 1945, nanalangin siya para sa isang iglesia sa San Jose, Mindoro.

Natapos ang kaniyang serbisyo noong Hunyo 19, 1945, at tahimik niyang inalala ang araw na iyon taun-taon mula noon. Noong 1979 sumulat siya kay Stan, *"Lumabas ako sa Army Air Corps 34 na taon na ang nakararaan ngayong araw!"*

Pagkaraan ng isang taon ng pagkabalisa sa bukid, bumalik siya sa Moody at naging announcer sa WMBI.

Noong Disyembre 2004, sa edad na walumpu, ipinadala ni Ken kay Kevin ang mga kopya ng kaniyang journal noong digmaan.

KLE – pinadalhan ng mga kopya ng aking Journal WWII atbp. ... Nagpapasalamat sa mga tawag ng aking mga anak.

talaarawan ni Ken, Disyembre 3, 2004

Mula sa tape ng patotoo ni Ken noong 1973, sa liham niya kay Stan noong 1979, at sa kaniyang talaarawan noong 2004.

Nag-uulat si Pvt. Engle

Ang mga pahina ng War Years ay hango sa 272 liham na isinulat ni Ken pauwi o tinanggap niya mula 1943 hanggang 1945, na tinipa ng pamilya noong 2007, at sa mga orihinal na scan sa archive ni Gordon.

Nanumpa si Ken noong Agosto 11, 1943. Makalipas ang isang taon, isinulat niya, *"Eksaktong isang taon na ngayong hapon mula nang manumpa ako sa hukbo."* Ang basic training ay sa Sheppard Field, Wichita Falls, Texas.

Disiplina at mas marami pang disiplina. ... Mahirap ang buhay sa Army pero gusto ko ito. Nadarama kong may lugar ang Panginoon para sa akin.

Ken kina Grandpa at Grandma, Setyembre 22, 1943

Noong Oktubre 5, humarap siya sa Aviation Cadet Examining Board. Agad na lumitaw ang dating tanong ng pamilya tungkol sa pagiging conscientious objector.

Tinanong nila ako kung isa ba akong conscious objector (mali ang baybay pero lumilipad ang oras) sa pagpatay bilang pagtatanggol sa bansa. Sinabi ko sa kaniya na hindi.

Ken sa mga magulang, Oktubre 5, 1943

Tuwing Linggo, sumasama siya sa pangkat ng Baptist Training Union sa maliliit na simbahan sa paligid ng Wichita Falls, at napakadalas niyang mangaral kaya dalawang beses niyang isinulat pauwi, *"Akala nila Baptist ako at hindi ko lang alam."* Pagkatapos ng 32-milyang paglalakad sa gabi na halos umabot sa Oklahoma, iniulat niya, *"Buhay pa naman ako,"* at idinagdag, *"Talagang tinulungan ako ng Panginoon na ihanda ang aking mensahe habang naglalakad ako."*

Sa isang medical exam noong Oktubre 12, napabilang siya sa Class 2, navigator at bombardier, dahil 20/25 ang resulta ng kaniyang mga mata. *"Sagot ito sa panalangin dahil gusto kong maging navigator."*

"Ano ba ang Nagtulak sa Iyo na Lumipad?"

Noong Nobyembre ding iyon, pumunta si Ken sa 66th College Training Detachment sa Henderson State Teachers College sa Arkadelphia, Arkansas. Noong Pebrero 1944, lumabas ang pamilya Engle sa magasing *LIFE*.

Ngayon, dinala rito ng mga kasamahan ko ang magasing "Life." Ang tingin nila ay medyo maganda ang Mother ko.

Ken, Pebrero 13, 1944

Binigyan siya ng 95 ng guro niya sa English. *"Siguro nagtataka kayo kung paano ako nakakuha ng 95 sa English – Napansin kasi niya ang litrato ko sa Life – Kita n'yo."* Sumunod ang mga fan mail. *"P.S. Hindi ko alam kung ano ang iisipin ko sa fan mail."*

Isang Piper Cub ang magiging eroplano niya. Una siyang lumipad noong Marso 13, 1944.

tingingnan niya ako at ngumisi at sinabi. "Ano ba ang nagtulak sa iyo na lumipad"? ... Ito ang mga problema ko – masyadong tensiyonado, takot at mabagal, ano pa ba ang puwedeng mali – Bakit pa ba ako pumasok sa Air Corps na ito.

Ken, Marso 14, 1944

Noong Marso 24, muntik na silang lumiko ng kaniyang instructor sa harap ng isang AT-10 na lumalapag. *"Sabi ng ilan sa mga kasamahan, mga 3 talampakan lang ang layo nito sa amin. Hindi man lang namin alam na nasa likod pala namin ito."*

Noong Abril 9, binili niya ang aklat na naging talaarawan niya sa digmaan: *"Bumili ako ng maliit na aklat noong isang araw "My life in the Service" Kapag naayos ko na ito nang husto, malamang ipadadala ko ito pauwi."* Nagtanong siya, *"Itinatabi ba ninyo ang lahat ng liham at litratong ipinadadala ko pauwi. Sana nga."* Itinabi nga nila. Ang kabanatang ito ang patunay.

"Pero Naku, Abril 1"

Noong Abril 1, 1944, isinara ng Army ang cadet program para sa mga draftee.

Pero una, siguro dapat ko munang sabihin sa inyo ang pinakamasama. Hindi na ako patungo sa pagiging piloto, navigator, o bombardier. ... Sabi ng instructor ko, puwede akong maging piloto kung gusto ko. ... Oo, magandang araw ang Marso 31 pero naku, Abril 1.

Ken sa mga magulang, Abril 1, 1944

Sa limampung pre-cadet, anim lang ang nakapagpatuloy.

Pinirmahan ni Ken ang isang liham ng *"Ex Cadet – ngayon (G.I. Joe)."*

Noong Abril 17, dumating ang mga utos: flexible gunnery school sa Harlingen, Texas, *"malapit mismo sa gulf. ... Baka ibig sabihin nito ay madedestino na ako sa ibayong-dagat sa lalong madaling panahon kaya maghanda kayo."*

Ganito ang nararamdaman ko. Lugar ito kung saan alam kong makatutulong ako para manalo sa digmaan. Hindi ako mas mabuti kaysa kaninuman kaya doon ako kung doon nila ako ilalagay. Kaya akong ingatan ng Panginoon sa loob ng gun turret gaya rin sa alinmang ibang puwesto.

Ken, Harlingen, Abril 22, 1944

Noong Father's Day, sumulat siya sa kaniyang ama mula sa firing range. *"Father's day ngayon at halos ito ang una kong hindi naabutan sa loob ng ilang taon. ... Mami-miss kong naroon sa anihan."* Unang beses niyang pinaputok ang .50 caliber: *"Kapag minsan mo nang napaputok ang baril na iyon, natututo kang igalang ito."* Pinirmahan niya ito, *"P.S. Naniniwala akong nasa akin ang pinakamabuting Dad sa buong mundo."*

Sa Lemoore, California, noong Hulyo, nakisakay siya at ang dalawa niyang kaibigan papunta sa simbahan sa Hanford at natuklasan nilang mga nagtapos sa Moody ang pastor at ang asawa nito. *"Napakaganda ng pagkakaplano ng Panginoon sa weekend na iyon."*

Crew #243

Noong Agosto 1944, pumunta si Ken sa Walla Walla, Washington, para sa B-24 crew training.

#243 ang crew ko. ... Naniniwala akong binibigyan ako ng Panginoon ng isang mahusay na crew. Talagang kakailanganin ko ang tulong Niya nang higit kailanman sa susunod na ilang linggo.

Ken, Agosto 11, 1944

Noong Setyembre 28, sa isang training flight, may lumapit sa kaniya at sinabing pinapupunta siya sa harapan.

Pumunta ako sa harapan at nalaman kong ako ang magpapalipad nang ilang sandali. Kaya sa sumunod na 20 minuto (humigit-kumulang) hawak ko ang controls sa malaking bahagi ng oras. ... Ikiniling ko siya nang husto patagilid at umikot kami. ... Ito ang pinakamasayang panahon ng buhay ko, sana lang makapagpalipad pa ako ng 24 na iyon.

Ken, Setyembre 28, 1944

Noong Oktubre 18, pagkatapos ng isang programang pang-ebanghelyo sa kapilya ng base: *"Sinagot na ang aming mga panalangin. ... Naligtas ang isang kasamahan, si Elijah Blevins."*

Pagkatapos ng huling furlough sa bahay, at ng unang sulyap sa bago niyang sanggol na kapatid na si Jane Ann, bumalik siya sakay ng isang siksikang tren: *"Puro nakatayo na lang – Kaya lumabas ako sa pagitan ng mga bagon nang umalis kami sa Abilene at kumanta ng ilang koro. ... Napakagandang furlough iyon, Salamat sa Panginoon."*

P.S. Pakiipanalangin po ninyo na ihanda ako ng Panginoon para sa labanan sa katawan, isip, espiritu atbp. (Sa lahat ng paraan)

Ken sa kaniyang ina, Nobyembre 7, 1944

Mula Isla Patungong Isla

Sa Hamilton Field, California, binigyan ang crew ng isang bagong B-24. *"Naku, napakaganda niya – kumpleto sa pinakabagong kagamitan."* Habang naka-guard duty, sumulat siya pauwi *"mula sa lumang B-24, ginagamit ko ang mesa ng radio man."* Bandang Nobyembre 23, lumipad sila palabas sa ibabaw ng Pacific.

Kapag nasa ibabaw ka ng mga ulap at tubig lang ang nasa ibaba, lalo mong nakikita kung gaano ka umaasa sa Diyos.

Ken, Nobyembre 24, 1944

Huminto sila sa Tarawa, kung saan *"naganap ang ilan sa pinakamabangis na labanan sa digmaan."* Isinulat niya, *"Para bang napakalapit sa akin ng Panginoon dahil sa inyong mga panalangin. Iba ang pakiramdam ko sa pag-alis kaysa sa inakala ko."* Noong Disyembre 1, lumapag sila sa Nadzab, New Guinea. *"Marami akong totoong kuwentong maikukuwento pero palagay ko hindi ikatutuwa ng censor na tanggalin ang lahat ng iyon kaya itatabi ko na lang hanggang makauwi ako."*

Ngayon, sumama kami sa unang pagsalakay sa kaaway. Wawak! Ang target namin ay isang daanan ng suplay. Kami ang lead ship kaya talagang kitang-kita ko ang lahat. Walang flak Walang Zero. ... Naroon ang Red Cross na may dalang grapefruit juice.

Ken sa kaniyang ama, Disyembre 17, 1944

Noong Disyembre 23, mga dalawampung liham ang sabay-sabay na dumating. *"Dapat nakita ninyo ang mga kasamahan ko nang ikuwento ko ang bagong dumalagang guya ni Josie. Abala silang lahat sa pagbabasa ng kanilang mga liham at akala nila ay may problema sa akin."* Ang Pasko ay *"isang mainit na araw ng Pasko sa New Guinea,"* kasama ang isang Baptist na chaplain mula sa Kansas, *"magandang kombinasyon."*

"Kumusta mula sa Jolly Rogers!"

Sa katapusan ng Disyembre 1944, sumali ang crew ni Stanley sa 90th Bomb Group, ang Jolly Rogers, 319th Squadron. Sa buntot ng eroplano lumipad si Ken bilang assistant radio operator at gunner.

Kumusta mula sa Jolly Rogers! ... Talagang umaasa at nananalangin ako na makamit na natin ang tagumpay sa lalong madaling panahon. Pagod na ako sa digmaang ito at wala akong pakialam kung sino ang makaalam.

Ken sa kaniyang ama, Disyembre 28, 1944

Ipinadala niya pauwi ang mga pangalan ng crew, ang crew ni Lt. Loren Stanley, at tinawag itong *"Pinakamahusay na Crew sa Buong Mundo."*

Tapos na ang Bagong Taon at tapos na rin ang unang misyon. ... Tinamaan namin ang Pilipinas. ... Sa ibabaw ng target, sunod-sunod ang kain ko ng life savers. Nakasalansan ang mga ito sa mga toggle switch ko.

Ken kay Keith, Enero 3, 1945

Noong Pebrero 1, binigyan siya ng kaniyang piloto ng isang Bagong Tipan na may gintong takip na metal. *"Tinanggal ko ang takip at inilagay ko sa Bagong Tipan ko. Hindi proteksiyon laban sa bala ang kailangan ko kundi ang proteksiyon ng Diyos."*

Noong Pebrero 10, sumulat siya sa kaniyang ama mula sa buntot, pabalik mula sa isang pagsalakay.

Doon sa ilalim ng celleloid ay naroon ang Captain ko ang bunso kong kapatid na lalaki (ngiting abot-tainga) si Mom at ang dalawa kong kapatid na babae at si Dad na nakatayo sa bagong beranda na nakapamulsa Maiisip ninyo kung ano ang naramdaman ko. (nangungulila sa tahanan)

Ken, Pebrero 10, 1945

Sa Isang Lugar sa Pilipinas

Pagsapit ng Pebrero 1945, mula sa Mindoro na lumilipad ang Jolly Rogers. Noong Pebrero 20, dumalo si Ken sa *"isang pagsamba upang pasalamatan ang Diyos sa pagpapalaya sa Pilipinas. Hiniling ito ni General Mac Arthur."* Pinirmahan niya ang isang liham ng *"Mula sa Philipino Kid."*

Madalas na akong napasa "libis ng lilim ng kamatayan" pero sinasabi Niya "Huwag kang matakot" at wala akong dapat ikabahala. Ang pinakamalalang sugat ko sa ngayon ay kagat ng lamok.

Ken kay Keith, Pebrero 15, 1945

Binibilang niya ang kaniyang mga misyon ayon sa edad ng kaniyang kapatid na lalaki at mga kapatid na babae. Noong Pebrero 28: *"Kulang na lang ako ng isa (14) sa edad ni Keith na 15."*

Natapos namin ngayon ang isang mabigat na misyon sa ibabaw ng Formosa. Tunay na muling napatunayan sa akin ang Mga Awit 23:4. Dahil nasa libis na iyon kami.

Ken sa kaniyang ina, Marso 3, 1945

Kinabukasan, Marso 4, galing siya sa kapilya, kung saan nagkaroon ng memorial service *"para sa mga kasamahang nawala sa amin kamakailan."* Iyon ang araw na ipinapakita ng mga tala ni Gordon na nananalangin siya para sa isang iglesia sa San Jose, Mindoro.

Noong Marso 5, sumulat siya sa sanggol niyang kapatid na si Jane Ann tungkol sa hinaharap. Inilarawan niya ang sarili *"sa W.M.B.I. na ako ang announcer ... isang pangarap sa Pilipinas pero may posibilidad!"* Pagkaraan ng anim na taon, nasa radyo na siya sa Manila.

Mula sa ospital nang buwang iyon, idinagdag niya, *"Nagsisimula ko nang maunawaan kung bakit bumabalik ang mga misyonero kapag nakarating na sila sa field. Napakainteresanteng mga tao ang mga taong ito at napakapalakaibigan."*

IKALAWANG BAHAGI

Ken at Mary Lou

*Isang dalaga mula sa Canonsburg, at isang liham na
tumawid sa Pasipiko*

BINAGO OKTUBRE 12, 2026

Sina Karen at Patrick sa Romblon

Ang Dalaga mula sa Canonsburg

Si Mary Louise Leonard ay isinilang noong Hulyo 20, 1930 sa Canonsburg, Pennsylvania. Itinala ng sarili niyang memoir ang unang reaksiyon ng kaniyang ina: "*Napakapangit na sanggol!*" Sumagot si Aunt Freda, ang kakambal: "*Hindi naman, ang cute niya!*"

Lumaki siyang kasama si Laddie, ang asong collie. Tumutugtog siya ng piyano nang walang nota at ng trombone sa banda, at ibinigay niya ang kaniyang buhay kay Cristo noong 1942. Noong Agosto 31, 1948, dumating siya sa Chicago upang mag-aral bilang nars sa West Suburban Hospital. Nang taglagas na iyon, nakinig siya kay Dr. Ironside. Noong 1949, tinanggap siya sa pakikisama ng Austin Gospel Hall.

Nakilala niya si Ken sa gawain para sa mga bata sa isang kapilya sa Chicago. Nagsimula ang kanilang ligawan noong tag-init ng 1950, ayon sa pamilya, sa isang moonlight cruise. Ang sarili niyang talaan ng mga petsa ay may dalawang tala noong Disyembre 1950:

Dis 11, 1950 - cedar chest (mula kay Ken)

Dis 14, 1950 - Papuntang Abilene - Texas Chief
(Para makita si Ken)

talaan ng mga petsa ni Mary Lou

Pagkaraan ng dalawang buwan, naglayag si Ken patungong Pilipinas nang hindi siya kasama.

Mula sa sariling memoir at talaan ng mga petsa ni Mary Lou.

Ang Pulong-Panalangin sa Moody

1949 o 1950

Noong estudyante si Ken sa Moody Bible Institute, kasapi siya ng isang grupong nananalangin para sa Tsina. Kasabay nito, nakikipagsulatan siya kay Cyril Brooks sa Pilipinas, at ipinapanalangin niya kung ibig ng Panginoon na pumunta siya roon.

Isang gabi, inanyayahan ni Ken ang ilang kapwa estudyante sa Moody na samahan siya sa isang magdamagang pulong-panalangin. Nanalangin sila hanggang umaga.

Kinaumagahan, pumunta si Ken sa kaniyang mailbox. Naroon ang isang liham mula kay Cyril Brooks, na nag-aanyaya sa kaniyang pumunta sa Pilipinas bilang misyonero. Tatlung araw na naglakbay sakay ng barko ang liham na iyon. Dumating ito mismong umaga pagkatapos ng magdamag niyang paghingi sa Diyos ng patnubay.

Naipadala na ng Diyos ang sagot isang buwan bago pa natapos ni Ken ang paghingi nito.

“At mangyayari, na bago sila tumawag, ako’y sasagot; at samantalang sila’y nagsasalita pa, aking didinggin.”

Isaias 65:24

Mula sa mga alaala ni Kevin Engle

Magkita Tayo sa Taps

Noong Agosto 1950, umalis si Ken sa Chicago patungo sa bukid ng pamilya sa Kansas. Isang huling linggo silang nagkasama ni Mary Lou, at tinawag niya itong "*ang rurok ng aking apat na taon sa Chicago.*" Sumulat siya mula sa bukid na may isang mungkahi.

Paano kung tuwing gabi, sa ganap na 10:00 sa oras mo, na 9:00 PM dito, huminto tayo para manalangin nang sabay. ... Kaya kahit milya-milya ang layo natin sa isa't isa, makapagtatagpo tayo sa harap ng Panginoon. Tawagin natin itong taps.

Ken kay Mary Lou, Agosto 1950

Tinapos niya ang liham sa "*Magkita tayo sa taps,*" at sa loob ng maraming buwan pagkatapos noon, iyon ang kanilang pamamaalam sa gabi.

Halos buong Agosto, nagturo si Ken sa Kansas Bible Camp malapit sa Wichita. Napansin ng mga camper kung gaano kadalas siyang may natatanggap na liham mula sa Chicago, at hindi nila iyon pinalampas. Isang umaga sa almusal, kinantahan siya ng buong kainan:

Alisin mo na sa isip si Mary Lou, Mr. Engle.

ang mga camper, Kansas Bible Camp, Agosto 1950

"Grabe ang linggong ito!" isinulat niya sa isang postcard. "Ilan ang nagpahayag na sila'y naligtas."

Halos araw-araw sumasagot si Mary Lou mula sa West Suburban, kung saan malapit na siyang maging senior na estudyanteng nars. Inamin ni Ken na ang kaniyang puso ay *"kumakabog – kumakabog tuwing may dumarating na liham mula sa Oak Park."* Noong Setyembre 1, dumating mula sa Kansas ang dalawampu't apat na pulang rosas, kasabay ng kaniyang bagong puting uniporme.

Araw ng Pasasalamat, 1950

Ilang buwan nang ipinag-aalala ang visa ni Ken para sa Pilipinas, at malayo pa itong matiyak. Isang araw bago ang Thanksgiving, dumating ang balita mula sa Manila: inirekomenda ng tanggapan ng imigrasyon na ipagkaloob ito. Nang hapon ng Thanksgiving sa bukid, habang hinihintay ang pabo, isinulat ni Ken para kay Mary Lou ang kaniyang listahan.

Una sa lahat, nagpapasalamat ako para sa aking Tagapagligtas. Ibinigay Niya ang lahat para sa akin. ... Sunod, nagpapasalamat ako sa Kaniya dahil sa iyo. Ang pakikipagkaibigan mo ay higit pa sa kailanma'y pinangarap kong matagpuan sa sinuman.

Ken kay Mary Lou, Thanksgiving, Nobyembre 23, 1950

Sunod, Mary Lou, nagpapasalamat ako sa Kaniyang pag-akay sa mga isla. Kahapon ay natanggap ko ang balita na ipagkakaloob na ang aking visa. Tuwang-tuwa ako. Salamat sa iyong mga panalangin.

ang liham ding iyon

Pagkatapos ay ang kaniyang mga magulang. "*Tiyak na hindi na Niya ako mabibigyan ng mas mabubuting magulang.*"

Nilagdaan niya ito ng "*Hanggang Taps Mamayang Gabi.*"

Malinaw na ngayon ang plano, at mabigat ito. Mauuna si Ken. Tatapusin ni Mary Lou ang pag-aaral ng nursing at ang kaniyang mga kurso sa Wheaton, at handa silang maghintay nang hanggang tatlong taon. Ibinalita ito ni Ken sa kaniyang mga dating camper sa isang liham-panalangin noong Pasko: "*Ipanalangin din ninyo ako habang nag-aaral ako ng bagong wika. Ang pangalan ng wika ay TAGALOG.*"

Maganda

Naglayag si Ken mula sa San Francisco noong Pebrero 18, 1951, sakay ng barkong pangkargamento na *California Bear*, bilang nag-iisang pasahero. Matapos magkarga sa Puget Sound, umalis ang barko patungong Pilipinas noong ika-22, at noong Marso 14 ay dumaong ito sa San Fernando, sa Luzon. Nagpadala si Ken kay Mary Lou ng isang liham na may limang dolyar sa loob. Siya ang magpapadala sa koreo ng kaniyang mga liham-panalangin sa Amerika bilang kaniyang "*munting sekretarya*," at ang matitira ay ipambibili ng mga kubyertos para sa cedar chest. Makalipas ang dalawang gabi, nag-angkla ang barko sa Manila Bay. Kinaumagahan, maaga pa ay naghihintay na sina Cyril at Mrs. Brooks upang ihatid siya sa pampang.

Una, masasabi kong ito'y higit at lampas pa sa anumang pinangarap ko - gaya ng aking Mary Lou.

Ken kay Mary Lou, San Juan, Marso 20, 1951

Malugod siyang tinanggap ng assemblya sa damuhan ni Mrs. Dayton, at binigyan siya ng isang Bibliyang Tagalog. *"Labis akong natuwa kaya halos wala akong masabi."* Nang Lunes na iyon, binuksan niya ang mga liham para sa Bible School of the Air, na may mahigit 2,000 estudyante, at nang gabing iyon ay kinapanayam siya ni Mr. Brooks sa DZAS. Sa kaniyang unang aralin sa Tagalog, natutuhan niya ang salitang *maganda* (beautiful). *"Naisip ko agad si Mary Lou."* Umabot sa Chicago ang kaniyang airmail na liham sa loob ng apat na araw.

Ken, gusto ko ang ideyang maging sekretarya mo. Wala na akong ibang nanaising maging sekretarya, habambuhay.

Mary Lou kay Ken, Marso 19, 1951

Makalipas ang pitong linggo, isinulat niya ang *"napakahalagang liham."*

Mula sa mga liham nina Ken at Mary Lou sa isa't isa, 1950-51.

Ang Liham na Naiwala Niya

Sa Manila, noong Martes, Mayo 8, 1951, isinulat ni Ken ang isang karaniwang araw: ang piyanong tinono, curry at kanin ("Yum Yum"), hapunan kasama ang mga kaibigan. Dalawang beses niyang binanggit ang isang "*napakahalagang liham*," na may salungguhit na pula. Sa ibaba ng pahina, nagdagdag siya ng pulang asterisk at tatlong salita: **Proposal kay ML.**

Sa Chicago, si Mary Lou ay isang estudyanteng nars na naglilinis at nag-aalaga ng mga bata para sa pamilya Clarkson sa pagitan ng kaniyang mga duty sa ospital.

NAIWALA KO ANG ISANG HINDI PA NABUBUKSANG LIHAM
MULA KAY KEN NGAYONG ARAW PAPUNTA SA MGA CLARKSON.
HINDI KO ITO IPINAG-AALALA

Mary Lou, Mayo 10, 1951

Naibalik ito kinabukasan; may nakapulot nito. Kung aling liham iyon, walang nakaaalam. Pagkatapos, noong ika-12:

NAPAKAGANDANG ARAW NGAYON!!!! NAG-PROPOSE SI KEN NA PAKASALAN KO SIYA!!! PARA AKONG NAGLALAKAD SA ULAP BUONG ARAW... INABOT AKO NG 2 ORAS AT 15 MINUTO PARA IPADALA ANG SAGOT KONG "OO". GAANO KO SIYA KAMAHAL!!!

Mary Lou, Mayo 12, 1951

At totoo nga, may dalawang liham mula kay Mary Lou. Sa sobrang pananabik ko, sinubukan kong gamitin ang susi ng P.O. box para buksan ang pinto ng kotse.

Ken, Mayo 18, 1951

Noong Mayo 24, isang awit ang ipinatugtog sa radyong DZAS para kay "Kenny," at noong Hunyo 7, may diyamante na.

Mula sa mga talaarawan nina Ken at Mary Lou noong Mayo 1951, at sa kuwento ni Gordon na "The Letter She Lost" (Oktubre 1, 2026).

Sasama Ka Ba sa Lalaking Ito?

Makalipas ang isang taon, sa anibersaryo ng kaniyang proposal, binasa ni Ken ang Genesis 24, ang kuwento ni Rebeca na pumayag na sumama sa isang asawang hindi pa niya nakikita, sa isang malayong lupain. Tinawag niya itong "*napakaangkop*."

Sasama ka ba sa lalaking ito? At sinabi niya,
Sasama ako.

Genesis 24:58

Sa unang linggo ng Oktubre 1952, inihatid ni John Leonard sakay ng kotse ang kaniyang anak sa New York. Naglayag si Mary Lou sakay ng **SS California Bear**. Limampung tao ang tumayo sa pantalan at umawit, at umalis ang barko nang alas-sais ng gabi. Sa loob ng ilang araw, umalis naman ang kapatid niyang si Ginny patungong Congo.

IKATLONG BAHAGI

Ang mga Taon sa Pilipinas

1951–1967 · Manila · Binangonan

BINAGO OKTUBRE 12, 2026

Sina Karen at Patrick sa Romblon

Ang Manila at ang Bible School of the Air

Dumating si Ken sa Pilipinas noong unang bahagi ng 1951, itinagubilin sa gawain sa ilalim ni Cyril "Dad" Brooks, at tumira kasama ng pamilya Brooks sa San Juan. Dalawang araw pagkadating niya, nagsasalita na siya sa DZAS sa **Bible School of the Air**.

Nagdaos siya ng klase sa Biblia tuwing Biyernes para sa mga tauhan ng Navy sa Sangley Point, tumulong sa GI Gospel Hour, at nakilala si Jesse Miller, isang nakaligtas sa Bataan Death March.

Sa paglipas ng mga taon, nakagawa si Ken ng mahigit isang libong programa sa radyo; isinasalaysay iyon ng Ikalimang Tomo, *Moments of Melody*.

Namuhay sina Ken at Mary Lou sa pananampalataya, gaya ng mga Brethren. Wala silang sahod at hindi kailanman humingi ng pera kaninuman. Sa Diyos lamang nila sinabi ang kanilang mga pangangailangan, gaya ng ginawa ni George Müller.

Ang iniuutos Niya, Siya ang nagbabayad. Kung isinusugo ka Niya, kung binibigyan ka Niya ng gawain, Siya ang bahala roon.

Ken, 1973

Ang kaniyang mga unang kard-panalangin noong 1951 ay iginuhit at inilimbag ni John Sweemer ng Wheaton. Isa sa mga una niyang natanggap na kaloob sa larangan ay mula kay Ed McCully, na nag-anyaya kay Ken na mangaral sa Wauwatosa noong dekada 1940 at nagpadala ng limampung dolyar noong 1951. Kalaunan, namatay si McCully bilang martir sa Ecuador noong 1956.

Mula sa teyp ng patotoo ni Ken noong 1973 at sa kaniyang mga liham.

Ang Sampung Dolyar ni Eloise

Pagsapit ng Hunyo 1954, may sanggol nang anak na babae sina Ken at Mary Lou, si **Becky**, at naubos na ang pera.

Sa palengke. Hindi gaanong gumastos dahil kapos ang pananalapi. Ilang sentimo na lang ang natira. 65 sa bangko at iyon lang ang alam namin.

Ken, Biyernes, Hunyo 18, 1954

Nang araw ding iyon, dumating sa koreo ang balitang may limampung dolyar na padating mula sa asembleya sa Beech Street, at sampung dolyar mula sa kapatid na babae ni Ken na si **Eloise**. Labing-walong taóng gulang siya noon, nag-aaral bilang nars sa Kansas City, at walang sahod. Ilang linggo ang inaabot ng sulat bago makatawid ng Pasipiko, kaya naipadala na niya ito bago pa nalaman ninuman na kinakapos sila.

Muli, sa mismong tamang panahon ay ipinadala Niya ito. Nagpapasalamat kami sa Kaniya sa bawat ganitong karanasan.

Ken, Hunyo 18, 1954

Makalipas ang isang taon, naglalampaso si Eloise ng sahig ng kusina sa bahay sa bukid nang sabihin niya sa kaniyang ina na gusto niyang mag-aral sa Bible school, at baka pumunta pa sa Pilipinas para tulungan sina Ken at Mary Lou. Sabi ni Grandma Mabel:

Naku, hindi. Naibigay ko na ang isa sa larangan.
Hindi ko kayang magbigay ng dalawa.

ayon sa alaala ni Uncle Kevin Dyer sa pagkukuwento ni Eloise

Pumayag din si Mabel kalaunan: "*Hindi kita hahadlangan.*" Nag-aral si Eloise sa Emmaus Bible School, nakilala ang isang estudyanteng Australyano na si **Kevin Dyer**, at ikinasal sa kaniya noong Agosto 31, 1957, ang kauna-unahang kasalang idinaos sa Grace and Truth Chapel. Noong gabi bago nito, sa Manila, nangaral si Ken ng sermong pinamagatang "The God That Is Enough" (Ang Diyos na Sapat).

Mula sa talaarawan ni Ken noong 1954 at sa mga kuwento ni Gordon na "Aunt Eloise" (Agosto 31, 2026).

Mga Barko, mga Furlough at Limang Anak

Lumaki ang pamilya sa larangan at sa karagatang nasa pagitan.

- Ipinanganak si **Becky** noong 1954 at si **Karen** noong 1955, kapuwa sa Pilipinas.
- Noong Disyembre 1956, naglayag sila mula San Francisco sakay ng *City of Poona*. Nahilo sa dagat sina Mary Lou at Karen, at ipinanalangin ni Ken ang panalangin ni Jabez. Dumating sila sa Pier 13 ng Manila noong Enero 10, 1957.
- Ipinanganak si **Kevin** sa Manila noong 1957. Ipinangalan siya kay Uncle Kevin Dyer.
- Dumating si **Stan** noong 1959, na may timbang na sampung libra.
- Umuwi sila sakay ng *Orcades* noong 1960 at bumalik sakay ng *Anna Bakke* noong 1961.
- Sa kanilang furlough (bakasyon mula sa misyon) noong 1963, nagturo si Ken ng Lumang Tipan sa Emmaus Bible School.
- Ipinanganak si **Gordon** noong 1964 sa Illinois. Siya lamang sa unang limang anak ang isinilang sa Estados Unidos.

Nagmaneho nang buong magdamag mula Pennsylvania ang lolo nilang si John Leonard para sa pagdating ni Gordon. Makalipas ang dalawang linggo, nag-record siya ng liham sa teyp para sa mga kaibigan. Pinatugtog ito ni Gordon noong 2026, sa unang pagkakataon sa loob ng animnapu't dalawang taon.

Dinala ko rito si Mother Leonard dalawang linggo na ang nakararaan para sa pagdating ng bagong [apong lalaki] ng pamilya Engle, isang mabuti at malusog na bata. At ngayon ay narito akong muli para iuwi na si mother kasama ko.

John Leonard, 1964

Idinagdag ni Avril, *"Baka siya na ang pinakamaganda sa kanilang lahat sa ngayon."* Ito ang huling kilalang rekording ng tinig ni John. Namatay siya nang Agosto ng taóng iyon.

Makapagtuturo Naman sa Iba

Noong Sabado, Hunyo 27, 1959, gabi na nang lumapag sa Manila sina Uncle Kevin at Aunt Eloise Dyer para sa isang buwang pagdalaw. Nagdadalang-tao noon si Eloise. Ganito ang nakasulat sa talaarawan ni Ken nang araw na iyon: *"Ang malaking araw... Umuwi para sa cherry pie. Napakasayang nandito sila."*

Habang namamalantsa si Eloise ng mga damit ng mga batang Engle sa itaas, naaalala ni Uncle Kevin, "Nasa isang kuwarte kami ni Ken."

Nagtrabaho kami ni Kevin sa "Teach Others."

Ken, Biyernes, Hulyo 10, 1959

Isinusulat nila ang **TOP, ang Teach Others Program**, batay sa 2 Timoteo 2:2: *"At ang mga bagay na iyong narinig sa akin... ay siya mong ipagkatiwala sa mga taong tapat, na makapagtuturo naman sa iba."*

Tuturuan ang mga bagong mananampalataya kung paano magturo. Ginawa ni Ken ang stencil nang taglagas na iyon, at hindi nagtagal ay ipinanganak si Stan. Tumatakbo pa rin ang TOP noong 1970, bagaman marami nang nagbago rito.

Noong 1959, inilista ni Ken ang mga kaibigang naging "Oasis sa disyerto" sa kaniya. Sina Kevin at Eloise ang numero uno.

Nang tanungin tungkol dito noong 2026, sabi ni Uncle Kevin, *"Ang ama ninyo ang may malaking bahagi sa pagkabuo ng ideyang iyon, at ipinaubaya niya sa akin ang paggawa nito, at hindi ko alam kung ano ang ginawa ko."*

Mula sa talaarawan ni Ken noong 1959 at sa kuwento ni Gordon na "Teach Others Also" (Oktubre 2, 2026), kasama ang mga alaala ni Uncle Kevin Dyer.

Heaven Came Down

Noong Marso 17, 1966, isinulat ni Ken sa itaas ng pahina ng kaniyang talaarawan, *"15 taon mula nang dumating sa Pilipinas bilang misyonero."*

Nang sumunod na linggo, sumama sa kaniya si Mrs. Cathy Hamilton papunta sa **Binangonan**, isang bayan ng mga mangingisda sa tabi ng Laguna de Bay. Noong dekada 1930, ang kaniyang ama, si Mr. Shepherd ng Bible Society, ang umakay sa isang Mr. Aguilar sa Panginoon sa isang sanatoryo ng mga may tuberkulosis. Nagpatuloy ang Kapatid na Aguilar at marami siyang nadala sa Panginoon sa Binangonan.

Isang tunay na patotoo kung ano ang magagawa ng isang taong nadala sa Panginoon... Nawa'y maabot ko ang ilang gaya nito para sa Iyo.

Ken, Marso 23, 1966

Noong Linggo, Marso 27, kasama ang walong taóng gulang na si Kevin, inawit ng koro ng kapilya ang "Heaven Came Down." Pagkatapos, sa isang mabatong bahagi ng lawa, anim na tao ang bininyagan. Ang lima sa kanila ay tinulungan ng isang binatang nagngangalang Lino, at ang dalawa sa mga ito ay ang sarili niyang ina at kapatid na babae.

Kaya may ilang espirituwal na salinlahi na nag-uugat sa unang pagpapatotoong iyon sa isang ospital noong dekada 1930. Kapag naghahasik tayo ng Salita, tunay na hindi natin alam kung ano ang magiging walang-hanggang bunga nito.

Ken kay Bro. Smart, Marso 24, 1966

Sinanay ni Mary Lou na umawit ang mga kabataan ng Binangonan. Ang "Heaven Came Down" ang naging paboritong awit ng apat na taóng gulang na si Gordon.

Mula sa talaarawan at mga liham ni Ken noong 1966, at sa kuwento ni Gordon na "Heaven Came Down" (Oktubre 4, 2026).

Si Kevin sa Kalesa

Si Kevin sa edad na mga walo, sakay ng kalesa, ang karwaheng hila ng kabayo sa Pilipinas. Kinunan ito di-nagtagal matapos siyang maligtas noong Setyembre 5, 1965 sa Woodside Bible Chapel. Ito ang edad niya nang sumama siya kay Ken sa Binangonan noong Marso 1966.

Mula sa koleksiyon at mga alaala ni Kevin Engle

Ang Kaniyang Dala

Noong 1966, naghanap si Ken ng plauta para sa ikalabing-isang kaarawan ni Karen. Ang kaniyang pinsang buo na si **Alvin Koons**, ang kapelyan ng Navy, ay nakatira noon sa Hong Kong.

Nagtanong tungkol sa mga plauta. Sumulat kay Alvin.

Ken, Marso 14, 1966

Dumating sina Alvin at ang asawa niyang si Bobbie para sa dalawampung araw nang tagsibol na iyon. Nangaral siya sa Binangonan na may ilang salitang Intsik, at dala niya ang plauta.

Kaarawan ni Karen. Tumanggap ng plauta mula sa amin. Tuwang-tuwa

Ken, 1966

Sa kaniyang huling araw, ibinigay ni Alvin kay Karen ang una niyang leksiyon. Makalipas ang dalawang linggo, nagsimula siyang mag-aral kay Mrs. Thordis Zabarte ng Manila Symphony. "*Lubos kaming nagpapasalamat sa ganito kahuhusay na mga guro,*" isinulat ni Ken. Noong Nobyembre 1968, sa edad na labintatlo, tinugtog niya ang "Beneath the Cross" sa bahay-bakasyunan ni Mrs. Lopez, asawa ng Pangalawang Pangulo ng Pilipinas. Pagbalik sa Kansas, nagmartsa siya sa banda ng Abilene High hanggang 1973. Biyolin naman ang tinutugtog ni Becky, at madalas tumugtog ang magkapatid sa mga pagtitipon kung saan nagsasalita si Ken.

Mula sa talaarawan ni Ken noong 1966 at sa mga kuwento ni Gordon na "What He Carried" (Agosto 27, 2026) at "Thrilled" (Setyembre 17, 2026).

Itim na Huwebes

Nasubok din ang pananampalataya. Pagsapit ng tagsibol ng 1967, labing-anim na taon na si Ken sa Pilipinas, at hindi mabuti ang kalusugan ni Mary Lou. Noong Abril 25, iminungkahi ng kaniyang doktor ang mas malamig na klima, marahil sa Baguio, ang lungsod ng mga pino sa kabundukan kung saan sila nagpulot-gata.

Binanggit niya ang Baguio. Napangiti na lang kami — pakiramdam namin ay imposible iyon

Ken, Abril 25, 1967

Gumugol sila ng isang pista opisyal sa paghahanap ng bahay sa Baguio at wala silang natagpuan. Noong Huwebes, Mayo 25, habang may mga inaasikaso sa bayan, gumawa si Ken ng isang mabigat na pasya.

Pasya habang papunta sa bayan — matindi ang presyon. Kailangang lisanin ang larangan ngayong tag-init. Mabigat na pasya — hindi tiyak sa patnubay.

Ken, Mayo 25, 1967

Isiniksik pa niya ang isa pang salita sa itaas ng linya: *Luha*. Sa pahina ng memo sa likod ng talaarawan, isinulat niya, "*Mayo 25 — Itim na Huwebes*."

Ngunit sa pahina ng Abril, gamit ang parehong panulat, nagdagdag siya ng apat na salita:

— ngunit tingnan, Mayo 26!

talaarawan ni Ken

Mula sa talaarawan ni Ken noong 1967 at sa kuwento ni Gordon na "*Black Thursday*" (Oktubre 2, 2026).

Mga Kasamang Aklat

Katabi ng limang tomo ng kuwento ang pitong kasamang aklat.

[Sa Kaniyang Kagalakan: Ang Buhay at Ministeryo ni Ken Engle](#)

Mga liham mismo ni Ken · 1951–1987 · ang kaniyang buhay at ministeryo

[Herald of Christ: Ang Kuwento ni Rudy Ponce de Leon](#)

San Juan, Rizal · 1951–1996

["Mary Lou, Mary Lou": Ang Kuwento nina Evelyn at Fred Balanag](#)

Lungsod ng Baguio · 1968–2010

[Cheryl](#)

Cheryl Lyn Engle · ang kaniyang buhay, musika at sariling mga salita

[Karen, Patrick, at Romblon: “Dinadala ang Pangitain”](#)

keepm.org · ang Emmaus app · Moments to Remember · sina Karen at Patrick

[Mga Kuwento ng Pamilya at mga Kaibigan](#)

Mga kaibigan ng gawain · mga kuwento ng pamilya · sanggunian ng pamilya

[Mga Alaala ni Kevin](#)

Kevin Engle · sa sarili niyang mga salita · Stewards Foundation · Sa Sariling mga Salita ni Itay

Faithful Men: Isang Aklatan ng mga Klasikong Kristiyano, mula sa [PlymouthBrethren.org](#): mga manunulat na Brethren at mga buhay ng misyonero, mahahanap ayon sa may-akda, Kasulatan at paksa. [Buksan ang library ↗](#)

[Talaan ng Nilalaman ng buong serye →](#)

[Lahat ng link sa serye, sa iisang lugar →](#)

Mga Pinagkunan

Mga kuwento ni Gordon na ginamit sa tomong ito: Eloise \$10 · I Can't Give Two · On the Same Day · Two Weeks in April · The Journal, Sent · What He Carried · Thrilled · Heavenly Sunshine · The Witness · The Letter She Lost · Teach Others Also · Black Thursday · Heaven Came Down. Gayundin ang teyp ng patotoo ni Ken noong 1973, ang talambuhay at talaan ng mga petsa ni Mary Lou, at mga liham ng pamilya. Ang mga pahina ng mga Taon ng Digmaan, mula sa "Nag-uulat si Pvt. Engle" hanggang sa "Sa Isang Lugar sa Pilipinas," ay batay sa mga liham na isinulat o tinanggap ni Ken mula 1943 hanggang 1945 (Engle Letters, proyekto ng pagta-type ng mga liham noong 2007). Ang mga pahinang "Meet You at Taps," "Thanksgiving, 1950" at "Maganda" ay batay sa mga liham nina Ken at Mary Lou noong 1950–51 (Engle Letters, proyekto ng pagta-type ng mga liham noong 2007).

Ang Susunod

Ipinagpapatuloy ng Ikatlong Tomo, *Kalye Malvar, Lungsod ng Baguio*, ang kuwento.

Ingatan sila para kay Jesus hanggang sa walang hanggan.

ang panalangin sa likod ng KEE Philippine Missions

Edisyong Tagalog, Oktubre 11, 2026 · salin ng pampublikong edisyon sa Ingles, hanggang sa mga kuwento ni Gordon na "Prays for Us Daily" (Oktubre 10, 2026), "ML + I," "Two Candles" at "The Wedding," ang mga liham ni Ken noong digmaan, 1943-45, ang mga liham ng 1950-51, "Herald of Christ" (ang kuwento ni Rudy Ponce de Leon), "Mary Lou, Mary Lou" (ang kuwento ni Evelyn Balanag), "The Landlord and the Projectionist," at ang listahan ng mga link